

Лицей №21 ЛМФ

*Історія науково-виховного
закладу
сестер де Notre Dame
на вулиці О. Кониського, 8
Міський конкурс «Львівське рондо»*

Автор-упорядник: учениця 10-А класу Ліцею № 21 ЛМФ Король Христина

Керівник проекту: педагог-організатор Шерлецька А.Ю.

Редактор: учитель української мови Спільник О.М.

*Перекладачі: учитель української та польської мов Ганіткевич О.О.,
учитель німецької мови Луцик О.Б.*

Комп'ютерна верстка: учитель інформатики Лоїк А.М.

Львів 2020

Зміст

Вступ.....	3
1. Личаківське передмістя Львова.....	5
2. Костел і монастир Сакраменток.....	7
3. Історія забудови території по вулицях Сакраменток – Охронек....	11
4. Історія назви вулиці О.Кониського.....	13
5. Історія забудови вулиці О.Кониського.....	15
6. Заснування першої 5-річної школи сестер De Notre Dame.....	29
7.Історія створення будинку.....	30
8.Перша світова війна (1914-1918)	35
9. Великі зміни (1920-1937).....	37
10. Марія-Антоніна Кратохвіл.....	42
11. Людвіг Флек.....	45
11. Прапор школи.....	47
12.Герб.....	48
13.Гімн.....	50
14. Друга світова (1939-1945) і сучасність.....	51

ВСТУП

Цілком природно, що більшість основних характеристик кожного міста визначається за складом населення, його чисельністю, національною приналежністю і соціальною структурою, зайнятістю і матеріальними умовами життя, рівнем освіти і культури, громадсько-політичною активністю та іншими показниками.

Львів належав до тих українських міст, які в другій половині ХІХ - першій третині ХХ ст. вирізнялися бурхливим ростом населення. За часів австрійського панування попри загальний вплив капіталістичного розвитку промисловості й посилення буржуазних торговельно-економічних зв'язків швидкий темп росту населення Львова визначало насамперед його субстоличне становище як центра так званого Королівства Галичини і Володимирії. У місті були зосереджені державні, судові, церковні органи управління краєм. Від 1861 р., коли було створено Галицький крайовий сейм, Львів став центром самоуправлінської системи провінції, місцем діяльності сейму. Крім того, зі Львова здійснювалося керівництво справами залізниці, інспекторату праці, апеляційного суду на територію

Буковини. У місті діяла Торгова палата, видавалися десятки газет. Львів був центром банківської, фінансово-кредитної та господарської системи краю. Тут з 1883 р. діяв Крайовий банк Королівства Галичини і Володимирії, з 1890 р. - Парцеляційний банк, з 1902 р. - Меліораційний банк,

у 1901-1904 рр оформився "Центральний союз галицької фабричної промисловості", у 1904р.-Товариство пропагандистського характеру "Ліга промислової допомоги".

Субстоличний характер міста вимагав чи передбачав будівництво адміністративних будинків, закладів освіти й культури, культових споруд, що, безперечно, робило кон'юнктурною будівельну індустрію і вело до росту кількості будівельників. Тільки наприкінці ХІХ - на початку ХХ ст. у Львові було зведено імпозантні споруди Галицького крайового сейму, Львівської політехніки, міського театру, Наукової бібліотеки Львівського університету, Картинної галереї, Залізничного вокзалу, Управління львівської залізниці, Крайового банку, Львівського банку (на розі вул. Галицької і Вальної), банку українського крайового товариства "Дністер", Кредитного товариства "Assecurazioni generali" на вулиці Коперника, акційного банку на вул. Смольки, готелю "Жорж", української "Народної гостинниці", дому Галицького музичного товариства (нинішньої філармонії), пасажу Миколаша зі скляним дахом, художньо-промислової школи на вул. Снопківській, Української академічної бурси, двох українських - чоловічої і жіночої - загальноосвітніх шкіл, костьолів Св. Ельжбети і св. Анни, багатьох приватних кам'яниць тощо.

ЛИЧАКІВСЬКЕ ПЕРЕДМІСТЯ ЛЬВОВА

Вулиця Личаківська, яка прямує на захід від центру міста, – єдина з головних львівських артерій, яка зберегла свою назву із XVI століття (уперше згадується 1573 року).

Також зберіг донині свою назву й увесь район Личаків. Найбільш імовірно, що Личаків – це перефразований Лютценгоф (двір німецьких колоністів Лютців).

За іншою версією, назва вулиці походить від личаків – солом'яного взуття найбідніших міських верств. Цілком можливо, що назва Личаків утворилася внаслідок обох цих мовних впливів. Із XV століття це була Глинянська дорога, бо йшла до міста Глиняни, під час німецької окупації вулиця називалася Остштрассе (Східна), а з 1944-го - Леніна на честь російського комуністичного диктатора Володимира Леніна (1870-1924).

Забудова вулиці: класицизм, сецесія, конструктивізм.

Лича́ків — частина Львова, що стала основою Личаківського району, обмежена регіональним

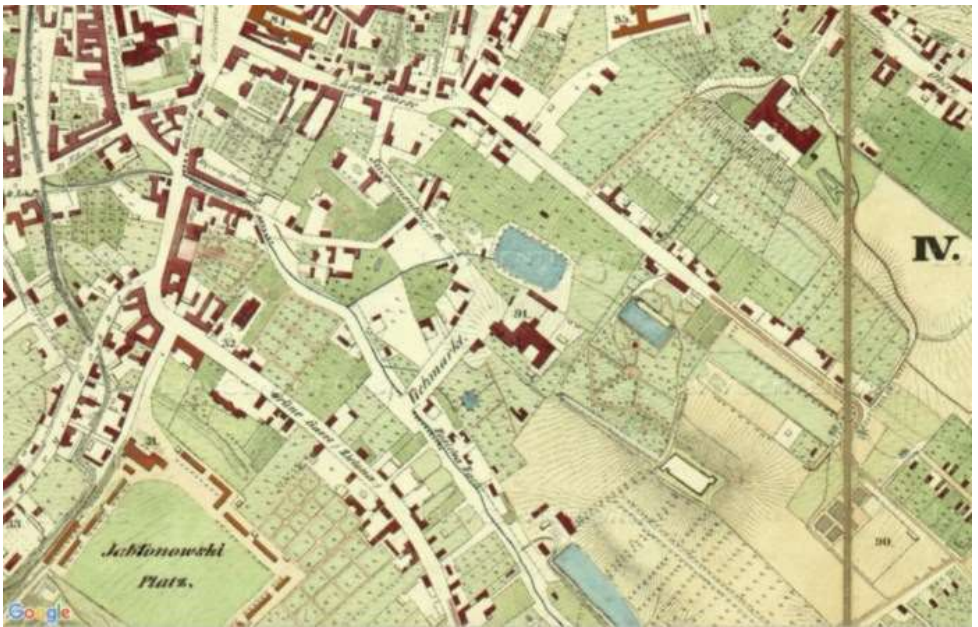
ландшафтним парком «Знесіння», вулицями Івана Франка та К.Левицького, Личаківським цвинтарем. З набуттям популярності нових методів ведення війни, коли потреба у містах-фортецях відпала, тодішня, австрійська, влада наказала розібрати навколо Львова мури. Так утворилися нові площі для забудови. Територія, що вважалася містом, обмежувалася підніжжям Високого Замку, вулицями Винниченка, Івана Франка, Цитаделлю, Єзуїтським садом (нині — парк імені Івана Франка), вулицею Городоцькою та сучасним проспектом Чорновола.

Також було 4 передмістя — території, підпорядковані Львівському магістратові, нещодавно приєднані до Львова. Такий термін існував для позначення місцевостей, що за зовнішнім виглядом не нагадували місто (проте були йому підпорядковані), з метою розрізнення їх від традиційно забудованого міста на час інтеграції у міську забудову.

Личаківське передмістя включало в себе території Личакова по вулицю Мечникова (на схід від історичного центру Львова).

Наприкінці ХІХ століття, коли недавно приєднані до Львова землі повністю інтегрувалися в міське життя, назва «передмістя» втратила смислове навантаження, тому вибула з ужитку. Тим часом (в основному на початку ХХ століття) до Львова приєднувалося дедалі більше земель, тому виникала потреба нового адміністративного поділу.

КОСТЕЛ І МОНАСТИР САКРАМЕНТОК

Початкові розміри Вороблячого ставу та саду біля монастиря Сакраменток. План міста Львова 1766 року

Комплекс львівського монастиря сестер Сакраменток зайняв величезну ділянку на південний схід від "міста в мурах" на Галицькому передмісті, яке пізніше (на початку австрійського панування) назвали Бродівським. Околиця ця (невідомо чому) називалася "Псячий Ринок". Перші поселення заснував на ній у XV ст. німець Петер Айзенгітель. У XVIII ст. великою її частиною володіла родина Цетнерів.

1718 р. коштом Францішека Цетнера (100 тис. золотих) збудували монастир і костел. Ці перші будівлі були фахверковими. 1719 р. декретом паризького єпископа Луї Антуана де Нуальє (*de Noailles*) до нового монастиря були направлені французькі монахині. Згодом до ордену почали вступати представниці шляхти: Потоцькі (*Potocki*), Белзькі (*Belzski*),

Рабштинські (*Rabstyński*), Можейовські (*Możejowski*), Жураковські (*Żurakowski*), Сераковські (*Sierakowski*) та інші, які вносили своє придане в монастирську скарбницю. Зокрема, Софія Цетнер, яка вступила до монастиря 1715р., у середині 1730-х рр після тривалого суду з родиною внесла до монастирської скарбниці свій величезний посаг, який і спричинився до появи нових споруд монастиря. 1721 р. граф Цетнер подарував монастиреві 100 тис. флоринів і щорічний прибуток 3 тис. флоринів на утримання 12 монахинь.

*Упорядкування вул. Госєвського (Тєршакєвцєв) на початку ХХ ст.
За огорожею помітні торгові ятки. Фото 1906-1910 рр.*

Після того, коли монастир розбагатів, постало питання зведення мурованих споруд. 1739 р. заклали наріжний камінь під фундаменти келійних корпусів, а

1743 р. розпочалося будівництво нового костелу під посвятою Заручення Діви Марії. Його будівничим і архітектором був Бернард Меретин (*Meretyn*,) який вів "фабрику" (будівельний процес — ред.) лише до 1744р. Костел зводився довго. На будову пішли кошти його головних меценатів Софії Цетнер і Станіслава Лещинського (*Leszczyński*) (40 тис. золотих), а також княгині С.Четвертинської (*Czetwertyńska*), яка оплачувала будівельні роботи аж до своєї смерті 1773 р. Зупинене будівництво було відновлено указом імператора Йосифа II (*Joseph II*) приблизно перед 1785 р.

В основу храму Меретин заклав традиційну у Європі схему тринавної базиліки з бічними каплицями, вівтарем та крухтою (переднім ганком). Після Меретина будівництвом костелу керували інші архітектори і тривало воно до кінця XVIII ст. Завершена споруда мала вигляд монастирського храму в бароковому стилі. Велику брилу головної нави, що підносилася над вузькими бічними навами, і вівтар вкривав двосхилий причілковий дах, накритий гонтом. Аскетичні стіни пожвавлювали пілястри та віконні прорізи. Інвентар 1828р., зокрема, відзначає, що костел був недобудований: *"Костел мурований з цегли, вкритий гонтами, з одного боку прибудований до монастиря. Властиво, він складається з двох частин. У більшій недобудованій частині, до якої ззовні ведуть великі двері, влаштований військовий склад. Вона відділена поперечною стіною від решти костелу Заручення Діви Марії, у якій відбуваються богослужіння. Ця частина [вівтар] поєднувалася з монастирем через східну захристію у вівтар... і північну захристію... через каплицю. ... Під костелом знаходяться*

*склепені крипти, у яких з дозволу Його Цісарської
Величності хоронили черниць ордену".*

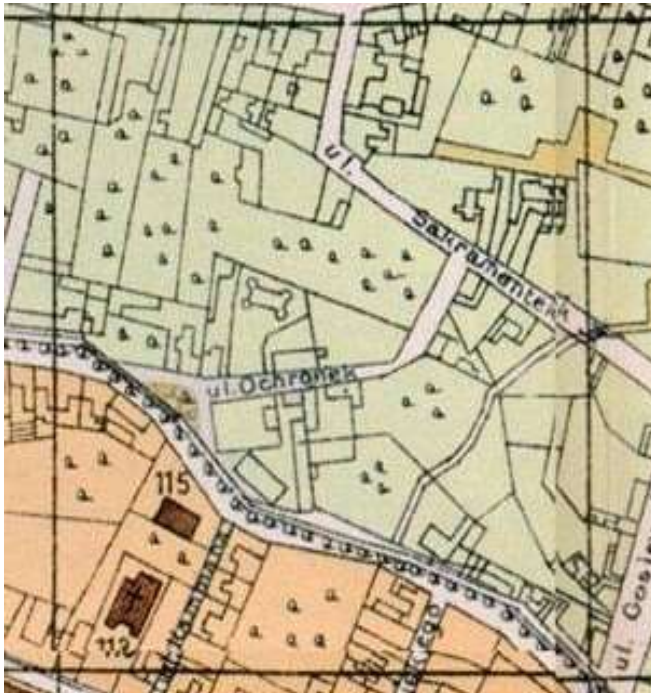

Вівтар костелу Сакраменток

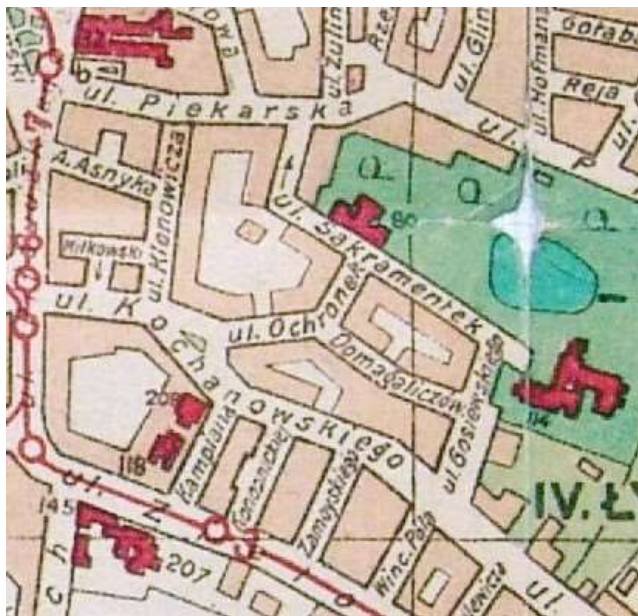
ІСТОРІЯ ЗАБУДОВИ ТЕРИТОРІЇ ПО ВУЛИЦЯХ СAKPAMEHTOK - OXPOHEK

Оглядаючи карти різних років від найдавніших до більш сучасних, ми бачимо, як забудовувалася ця територія і як прокладалися нові та нові вулиці.

Територія була мало забудована. В основному тут розміщувалися ділянки із садами.

1894 рік

1926 pik

1932 pik

ІСТОРІЯ НАЗВИ ВУЛИЦІ (О. Кониського)

*Перехрестя
вулиць
О.Кониського і
Ак.Павлова*

Найперша назва вулиці – Пекарська Нижча. Тут у будинку №2 у 1846 році був заснований перший виховний заклад - Охоронок.

З 1871 року вулиця отримала назву Охронек, тому що у будинку № 2 був перший виховний заклад для дітей, де вони відчували всесторонню увагу до себе, турботу, опіку.

Під час німецької окупації вулиця знову змінила свою назву на Каммарвет. У цей час у школі були розміщені військові структури вермахту та офіцерське казино.

З 1945 року вулиця носить ім'я російського поета Дем'яна Бедного, який народився в Україні, навчався у Київській військово-фельдшерській школі, а також у Санкт-Петербурзькому державному університеті. Писав і українською мовою сатиричні твори, байки.

Приблизно між 1849-1871 роками вулиця носила назву Сакраменток. Очевидно, ця назва була пов'язана з близьким розташуванням костелу та монастиря, які належали ордену Пресвятого Серця Ісусового. Костел Сакраменток заснований 1718 року, будову закінчено аж 1881 року у бароковому стилі з невдалою вежею; при

костелі є монастир з великим садом і ставком, що називався колись Вороб'ячим.

Будинки на цій і прилеглих вулицях потопали у гарних пишних садах.

У липні 1944 року Львів був звільнений від загарбників- і вулиця знов отримала свою попередню назву – Охронек.

Сьогодні вулиця носить ім'я Олександра Кониського – видатного українського письменника, публіциста, громадського діяча, організатора українських недільних і вечірніх шкіл, бібліотек, товариства по розповсюдженню писемності. Будучи членом міської ради Києва, добився втілення української мови у шкільництво. Олександр Якович був ініціатором і організатором співробітництва між східно-українськими та західно-українськими культурно-освітніми організаціями. Часто бував у Львові, став одним із засновників Наукового Товариства імені Т.Шевченка, він є автором гімну «Боже великий, єдиний, нам Україну храни».

Написав багато оповідань, драматичних творів, підручників для шкіл.

Кониський не виходив за межі гуманістичних гасел та образів. Мотиви співчуття до знедолених поєднуються із закликами до роботи на громадській ниві.

Кониський, Антонович, Куліш вважали, що Галичина стане базою національного відродження України.

ІСТОРІЯ ЗАБУДОВИ ВУЛИЦІ О. Кониського (Охронек)

Першою назвою сучасної вулиці О. Кониського була Пекарська Нижня (Piekarska niższa). Відома вона з 1849 року, а на картах міста вулиця з'явилася вже на початку ХІХ століття. Починається вона від вул. Туган-Барановського і йде до вул. К.Левицького.

Спочатку опишемо **парну** сторону вулиці О.Кониського.

Будинок №4 побудований у 1900 році за проектом Карела Боублика (Karel Boublík).

З 1902 року до середини 1930-х тут знаходилась військова комендатура, а в 1937 році - десята державна чоловіча гімназія ім. Сенкевича (X Państwowe Gimnazjum Męskie im. H. Sienkiewicza). У радянський час у цій будівлі знаходились спочатку середня школа №16, а з 1961 року – Львівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 24 ім. М. Конопницької(з польською мовою навчання).

Будинок №4 відмежовується від будинку № 4-А подвір'ям.

Чудова сецесійна кутова будівля будинку № 4-А побудована в 1908 році. Автор проекту - архітектор Зигмунт Кендзерський (Zygmunt Kędzierski) - проживав у цій будівлі.

Будинок №6 побудований у 1910-х роках і належав сім'ї Топфів (Topf):

Декор з

павліном і рогами достатку над входом у під'їзд:

Під'їзд будинку №6:

З 1919 по 1928 рр у цьому будинку знаходилося проектне бюро архітектора Юзефа Авіна (Józef Awin); у 1920-30-х роках тут працювала фабрика «Гелен» ("Galen"), яка виробляла фармацевтичні препарати.

Поруч з будинком №6 розміщується Ліцей №21 ЛМР. Він займає два будинки під №8.

Раніше це були будинки №8 (на фото він зліва) і № 6-А. Будинок №8 побудували на початку 1900-х років за проектом Зигмунта Кендзерського. У 1929-1930 рр здійснено надбудову, а поруч зведено новий, об'єднавши його зі старим. Роботи велись за проектом Вавжинца Дайчака (Wawrzyniec Dauczak). Архітектор використав нереалізований проект Іполіта Слівінського (Hipolit Śliwiński) 1926 року, зробивши його більш економним. Новому будинку надали №6-А (конскрипційний номер 596), на цьому місці раніше знаходилась охронка *ochronka*, яка дала назву вулиці.

Над входом у будинок №8 можна побачити зображення герба Наленч (Nałęcz).

Герб:

Герб тут зображений без щита. Він є родовим гербом Зигмунта Кендзерського, який залишався власником цього будинку до 1909 року.

Навчальний заклад існує в будинку № 8 з 1905 року, коли конгрегація Шкільних Сестер De Notre Dame відкрила тут приватну школу для дівчат. Пізніше будівля перейшла у власність конгрегації. При ній працював інтернат, з 1923 року у школі відкрили два гімназійні класи, куди переходили кращі учениці.

Під'їзд будинку №8:

Пройшовши цим коридором, потрапляєш у внутрішнє подвір'я ліцею:

*Стіни будівлі вражають своєю монументальністю.
Ще один вигляд подвір'я:*

У цій частині будівлі, прикрашеній пілястрами, знаходиться спортивний зал, над ним- актова зала.

Як видно на фото, коло великого арочного проходу існував вхід у будівлю. Зараз він замуrowаний. Прекрасні ворота арки також відсутні.

Так виглядає арка зсередини:

*Вигляд у
бік
вулиці:*

Радянська влада змінила приватну жіночу школу на середню школу №21 м.Львова. Вона залишалася жіночою до 1954 року, коли до школярок перевели учнів 6-ї та 35-ї шкіл.

Останній будинок по парній стороні вулиці О.Кониського ,10.

Балкон:

Непарна частина вулиці забудована переважно у стилі історизму й сецесії. Будинки №1 і №3:

Кутовий двоповерховий будинок №1 по вулиці О.Кониського побудований у 1895 році для Корпусу військових ветеранів (Korpus Weteranów Wojskowych).

Метою цієї організації була допомога ветеранам, які не могли працювати, підтримка сімей вояків, що загинули, залучення членів товариства в суспільне і культурне життя. У цьому приміщенні щонеділі проводились бали, дохід від яких суттєво поповнював бюджет організації, що мала свій оркестр, який любили львів'яни.

Будівля Корпусу в 1930 – х роках:

Над вікнами першого поверху знаходився напис з назвою організації, а над входом у будинок встановлена в 1928 році пам'ятна табличка на честь 50-річчя ювілею Корпусу:

У радянський час тут в Будинок культури вариства глухих.

Будинки №3 і №5:

Будинок №3 побудований у 1893 році за проектом архітектора Генрика Сальвера . Будинок №5 на початку 1900-х років належав архітектору Михайлу Фехтеру, де він проживав.

Ряд будинків від №7 до кінця вулиці:

Двоповерховий кутовий будинок №7 належить сім'ї скульптора Томаша Дукаса (Tomasz Dykas), який проживав тут у другій половині 1900-х до смерті у 1910 році. У подвір'ї будинку знаходились майстерні скульптора.

Дуже гарний під'їзд будинку №9:

У 1910-х роках будинок №9 належав підприємцям братам Олександрю та Юзефу Ельстерам.

Вигляд від будинку №11 у бік зменшення номерів до повороту на вулицю Ак. Павлова.

ЗАСНУВАННЯ ПЕРШОЇ 5-РІЧНОЇ ШКОЛИ СЕСТЕР DE NOTRE DAME

Архиепископ Юзеф Більчевський

У серпні 1904 перші Шкільні Сестри De Notre Dame прибули до Львова із Вроцлава на запрошення ксьондза, архієпископа Львова **Юзефа Більчевського** для педагогічної роботи з католицькими дітьми, особливо дітьми військових. Познайомився із сестрами в Тушинській Сілезії. Сестри утримували там польську школу.

Завданням шкіл, згідно з австрійським шкільним законодавством, було виховувати молодь у релігійно-

моральному дусі, розвивати розумові здібності, надавати необхідні для подальшого життя знання й готувати патріотів держави. Результативним способом для досягнення цієї мети у вихованні було дотримування Марійського культу любові до Богородиці – прототипу кожної доброї громадянки. 26 серпня 1904 року до Львова приїхали сестра Марія Аквіната Межва, сестра Марія Еуфемія Кужидим, Марія Костка Бланкард, Марія Бонавентура Робер, Марія Арханіїла Бехачек, сестра Марія Фіделіса Фрах і сестра Тульгенція Одельська, Марія Берхмана Моріс і Марія Леопольдина Пілярська, щоб розпочати працю у новій школі. Вони знайшли прихисток у сестер-боромеушок.

Вулиця Ягеллонська (Гнатюка) ліворуч – споруда Галицького кредитного банку. Фото кінця XIX сторіччя

Сестри винайняли відповідне приміщення у Віденському банку по вулиці Ягеллонській, 3(сучасна вулиця Гнатюка), у якому була заснована перша загальна 5-річна школа сестер De Notre Dame у Львові. Перші учениці записалися вже 1 вересня 1904 року, а 16 вересня відбулося освячення школи її опікуном архієпископом Ю.

Більчевським. Крім батьків учениць, були присутні генерал Регбергер, полковник Дурський і шкільний інспектор Казімеж Брухнальський.

6 грудня 1904 року була проведена перша, а 6 травня 1905 року друга перевірка школи. Інспектор відзначив старанну працю вчителів і застосування сучасних методів навчання. Відтоді школа отримала ще одного опікуна у його особі.

Для допомоги матінка Аквіната мала 6 сестер. Заклад був під покровительством архиєпископа, який 16 серпня 1904 року освятив шкільну каплицю. Хоча умови приміщення, що винаймалися, були відповідними, згромадження робило все необхідне, щоб перенести школу до власного будинку. Цим зайнялися отець Сірковський, о. катехит Б. Хандль і о. Арнольд Вашица. Прізвища цих трьох священників архиєпископ Львова згадує з вдячністю.

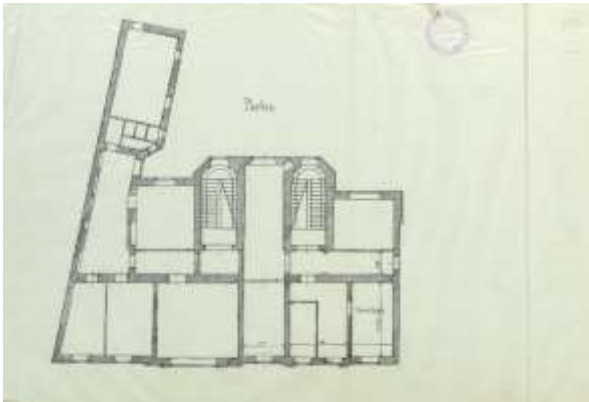
ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ БУДИНКУ

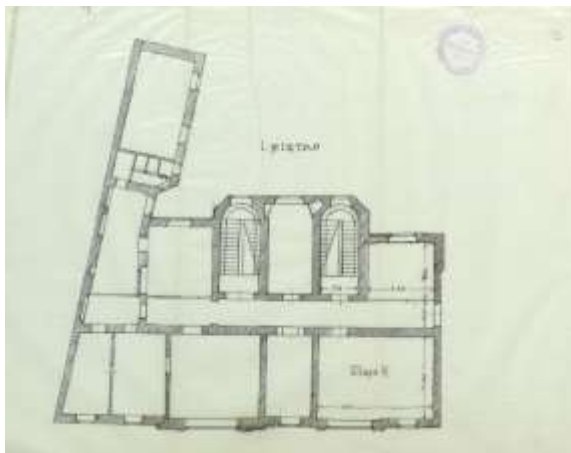
Школа збільшувалась. У травні 1905 року було куплено великий будинок на два крила по вул.Охронек, 8 (тепер вул.Кониського, 8).

Початково це був будинок архітектора Зигмунда Кендзерського, зведений у 1903-1904 роках у стилі сецесії. 1930 року будівлю, що на той час належала школі De Notre Dame, кардинально перебудовано Вавжинцем

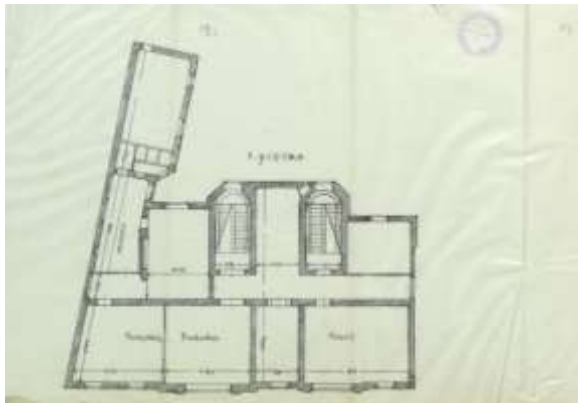
Дайчаком, котрий переробив нереалізований проект Іполіта Слівінського від 1926 року. Тоді ж добудували до цієї школи й будинок по вул. Кониського, 6-А.

План першого поверху

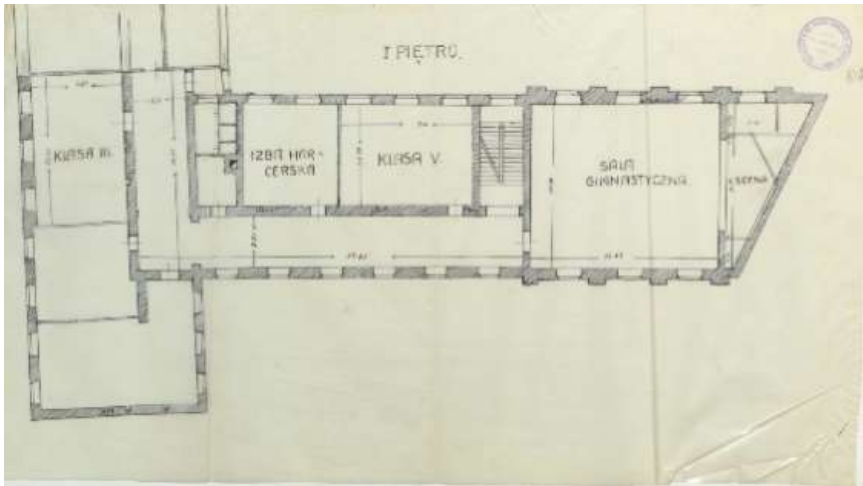

План другого поверху

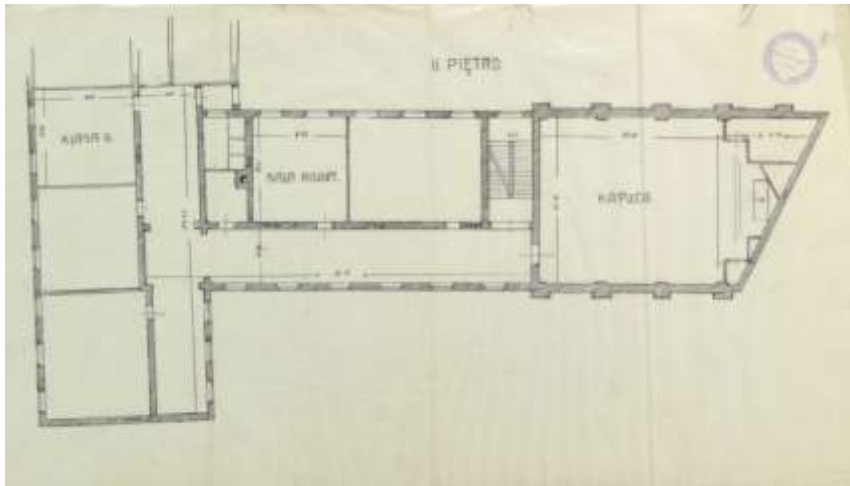

План третього поверху

План першого поверху(добудова)

План третього поверху (добудова)

Варто зазначити, що будинок був оточений чудовими садами, будівельними ділянками, які можна було викупити, але, на жаль, фінансовий стан не дозволяв, хоч ЦК Військового Міністерства частково фінансував школу.

Уже 15 липня 1905 року була відкрита дев'ятикласна загальноосвітня і професійна школа. Будинок зі світлими

просторими кімнатами, обставлений з комфортом справив на всіх чудове враження.

Спочатку школа налічувала 57 учениць, наступного року кількість потроїлась, а після двох років записалося до неї 212 учениць. Такий кількісний склад утримувався до 1914 року, що і було показником рівня школи. До 1918 року основною мовою навчання була німецька.

У 1912 році померла настоятелька сестра Марія Аквіната Межва, яку діти любили й горнулися до неї, як до матері, хоча вона була суворою суддею, якщо помічала легковажність у виконанні обов'язків.

Її місце посіла сестра - настоятелька Станіслава Костка Бланкард, парижанка, яка навчалась в Англії та Італії. Директором школи була сестра Марія Леопольдина Пілярська, яка керувала аж до 1920 року. Нова директорка береться за роботу з енергією, але нашттовхується на великі труднощі. У 1913 році у придбаному будинку виявили грибок, була потрібна ґрунтова реконструкція будинку й проведення центрального опалення, на що Міністерство виділило 6000 крон. Будівельні роботи тривали довго через мобілізацію робітників, тому школу перенесли на вулицю Сенаторську, 6 (сучасна вулиця Я. Стецька, 6).

Вулиця Сенаторська, 6 (сучасна Я. Стецька, 6)

ПЕРША СВІТОВА ВІЙНА (1914-1918)

Наближалось 1 вересня, із 300 учениць зголосилося 50. Навчання тривало до 4 жовтня, оскільки цього дня росіяни закрили всі львівські школи.

До Українців м. Львова!

Побідоносна російська армія входить в мурі міста Львова.

В сій переломовій хвилі взивасмо всіх Українців міста Львова, щоби з уваги на доконаний факт відповідно поводили ся:

Просимо і взивасмо всіх задержати повний супокій і достоїнство.

Супроти побідоносного російського війська треба поводити ся чисто і прилично.

Перестерігаємо всіх рідучо, щоби, борони Боже, ніхто не пошквив ся вступати ворожо проти російських жовніврів, або допускати ся яких небузь збитків, насильства або підозрювання, бо за нерозважної власної однинії мусть бы відповісти наш загал, а в першій мірі чотирох наших авладників (загально вісних і поважних членів нашої української громади)

Ненослушних апержуйте, а в разі доконечності віддавайте в руки власти.

Від Вашого поведеня залежить доля нашої людности і нашої справи!

Дано днє 6 вересня 1914.

За Українців міста Львова:

Ф. ректор Йосиф Боцян, Павло Войнаровський, Др. Юліян Грини, о. Др. Мирон Гордицький, Василь Гресня, о. Юліян Давронич, дяр. Микола Запечаський, письменник Михайло Павлин, о. мітраг Лев Туркович, ст. рідник Лев Шевочич, проф. Володамир Шухевич, дяр. Др. Степан Федик.

—*—

Початок Першої світової війни на якийсь час призупинив діяльність сестер De Notre Dame. 1915-1916 роки були надзвичайно важкими, більшість учителів виїхала на Захід, де працювала сестрами у військових госпіталях.

У 1916 році школу було знову відкрито. Із Карвіну(Чехія) приїхали сестри Людмила Яцак, Ілона, Йоаніта і Люцила. 1916-1917 роки пройшли без особливих подій. Кількість учнів і вчителів поступово збільшувалася. У 1917 році приїхала настоятелька Ярослава із сестрою Марією Антоніною Кратохвіл.

У 1918-1919 роках записалося 237 учениць. 4 клас нараховував 51 дівчинку (рекордна кількість!). Навчання тривало до 1 листопада 1918 року. Наступні три тижні записані кров'ю в історії Львова;

достатнього рівня навчання не було.

22 листопада 1918 року у школі нормалізувався навчальний процес.

8 березня у зв'язку з обстрілами міста знову зупинено навчання. Хроніка повідомляє, що 23 квітня 1919 р. розпочалося перерване навчання, яке закінчилося 26 червня цього ж року. Визначною подією стало те, що дітей вітали в «польській» школі. Власне у De Notre Dame радість була величезна серед вчителів-польок у Сілезії. У нових умовах і з новим запалом почали вони навчальний рік і одночасно новий період в історії школи. Склад учителів у цьому році був наступний:

1. С. Марія Леопольдина Пілярська – директор.
2. О. Рудольф Опацький – катехит.
3. С. Марія Мечислава Каня – польська мова та історія.
4. С. Марія Людмила Яцкувна – математика і фізика.
5. С. Марія Планида Альтанер – природа і географія.

6. С. Марія Берхтильда Грогер – французька мова.
 7. С. Марія Ілона Тесарчик.
 8. С.Марія Ярослава Бончек – вчитель початкової школи .
 9. С. Марія Антоніна Кратохвіл.
 10. С. Марія Йоаніта Урбіш – ручна праця.
- У 1919 році відбулось відкриття 9-річної школи із польською мовою навчання.

ВЕЛИКІ ЗМІНИ (1920-1937)

У нових умовах і з новим запалом сестри почали новий шкільний рік і одночасно новий період в історії школи.

У 1920 році під час епідемії тифу померла сестра-настоятелька Станіслава Костка Бланкард. Вона була парижанкою, знала декілька мов, тому до неї горнулися і

молодь, і їхні батьки.

У жовтні школу перевіряв інспектор док. Леопольд Волович. Результат перевірки був задовільний. У новому навчальному році директором стала Марія Мечислава Каня. Через інфекцію тифу школа була зачинена. Для 14-ти сестер настали дні голоду і мору. Не було навіть грошей для поховання Станіслави Костки. Тоді на допомогу прийшов добрий отець архієпископ Юзеф Більчевський. Побачивши сестер, сердечно їх запросив: «Ідіть до мене, мої сестри!» Вручив їм 1000 крон, а, повернувшись з похорону, сестри застали перед брамою великий віз картоплі.

Нестача місця відпочинку учениць була дуже відчутною, тому після війни сестрам надано близько двох гектарів землі по вул.Кадецькій, 2 (тепер вул. Героїв Майдану), де облаштували город, сад і поле, так зване «Морське око» -

«Морське око» на вулиці Кадецькій, 2 (сучасна вул. Героїв Майдану)

предмет мрії учениць і мета наукових та відпочинкових мандрівок. У маєтку сестер навчались майбутні черниці. Марія Антоніна Кратохвіл була їхнім керівником. Наступною настоятелькою була Еуфемія Кужидим.

У 1922 році відкрили гуманітарну гімназію, але надалі функціонувала базова школа.

До монастиря вступало багато кандидаток. Сестри одночасно і навчали у школі, і продовжували навчання в **університеті Яна Казимира** у Львові. Директором гімназії став катехит ксьондз док. Рудольф Опацький (за своє життя був відданий сестрам , помер 22 грудня 1964 року в Лівіцах).

20 березня 1923 року помирає добрий пастир архієпископ Юзеф Більчевський, залишає осиротілий Львів, засмучених сестер. В останню хвилину свого життя висловив прохання своєму наступнику архієпископу Бол. Твардовському: «Заповідаю у тестамент сестер De Notre Dame».

Шкільний рік 1923-1924 приніс великі зміни. Загальна школа, яка залишалася з австрійських часів, уже не задовольняла львівську інтелігенцію, тому відкрили два гімназійні класи. Робота йшла дуже гармонійно, хоча до гімназії гуманітарного типу переходять найкращі учениці.

У 1925 році відкрито філіал школи у Тлумачі. 20 серпня цього ж року туди поїхала сестра Марія Антоніна Кратохвіл із черницями. Було відкрито новіціят.

Коли в 1925-1926 роках переважна більшість учениць 5,6 і 7 класів записалась до гімназії, було скорочено початкову школу до 4 класів, у якій навчалось 70 учениць. Директором школи з 1925 року була сестра док. Марія Плацида Альтанер, шкільними інспекторами – Алоїз Ванчура (1922-1925р.р.), М. Кухтяк (1925-1932р.р.).

У 1928 році ксьондз біскуп Францішек Лісовський запросив сестер до Чешанова, біля Любішова.

У 1929 році львівська гімназія отримала публічні (громадські) права, а вже в 1930 році було закінчено будівництво нової будівлі, гімнастичної школи. У 1930 році відбулись перші випускні іспити. До Другої світової війни у 1939 році директором школи був ксьондз Рудольф Опацький. Педагогічне гроно складали світські професори та черниці. Польську мову викладала п. Яніна Жлабова, сестра Людмила навчала математики, сестра Марія викладала природу, сестра Регінальда - французьку мову. Зоф'я Єдлінька-Брейтова (моя мати) навчала рукоділля та викладала трудове навчання.

У 1929-1930 роках виділили на шкільні потреби навчальні кімнати, лабораторії і фізичний кабінет, лабораторії і біологічний кабінет, лабораторії для практичних занять, актовий зал, медичний кабінет, харцерську кімнату, спортивний зал і простору каплицю. Лабораторії і кабінети добре обставлені, біологічний кабінет володіє пребагатою колекцією священника Патерока, купленою за 15 тис. злотих. Спортивний зал і каплиця є спільними для всіх учениць.

Зі спогадів Марти Вальчевської

Kaplica w Zakładzie S.S. Notre-Dame we Lwowie.

У травні 1933 року преподобний архієпископ освятив нову частину будинку та вітвар.

У 1931 році перші чотири сестри виїхали в Америку як місіонерки.

Пристаюючи до нової організації, шкільництво 1932-1933 навчального року відкрило 6 класів початкової школи, до яких записались 102 учениці. Керівником установи є Марія Антоніна Кратохвіл. Школа прийняла статут відповідно до положення від 11 березня 1932 року і має тип школи третього рівня.

З 1934 року Львів стає осередком провінційної громади сестер De Notre Dame. Класи 1,2,5 мають нові програми, виконання яких підтверджує шкільний інспектор магістр Яворчиківський у 1935 та 1936 роках.

У 1937 – 1938 роках школу перевіряв інспектор Стефан Баліцький. 28 березня 1937 році школа отримала право прилюдності третього рівня.

МАРІЯ АНТОНІНА КРАТОХВІЛ

Сестра Марія Антоніна Кратохвіл народилася 21 серпня 1881 року у Вітковице поблизу Острави (Чеська Республіка), куди її батьки переїхали з Венгерської Горки поблизу Žuwiес у 1879 році, щоб знайти там роботу. У 1885 році вони повернулися з дітьми у Венгерську Горку, будинок її матері, а потім оселилися в Бельську.

Апостольське служіння

У 1901 році сестра Антоніна приєдналася до Конгрегації. Як кандидат на посаду, здавши іспити (професку), її відправили до Карвіни як сестру для викладання в польській початковій школі (1906-1909, 1910-1917). Потім вона працювала вчителем у 1917-1925 рр у Львові. Пізніше була головою домашнього господарства у Тлумачі (з 1925р. по 1932 р.), одночасно була директором школи-інтернату і відповідала за кандидатів, тобто молодих жінок, які хотіли приєднатися до Конгрегації. Її знову відправили до Львова (1931-1939),

де її призначили директором школи; продовжувала підготовку кандидатів. У 1940-1942 рр вона була головою домашнього господарства в Микуличині.

Друга світова війна

На початку Другої світової війни її вигнали з роботи у школі; у Микуличині сестру Марію Антоніну та місцеву громаду вигнали з монастиря органи влади (лютий 1940 - червень 1941). 9 липня 1942 року її заарештували разом із шістьма сестрами та доставили до в'язниці Станіслава. Страждаючи від нелюдських умов (голод, побиття, катування та приниження), вона на власному прикладі

показувала християнську любов, віру та прощення; померла через п'ять днів після звільнення з в'язниці, ослаблена катуваннями та нелюдськими умовами життя та тифом.

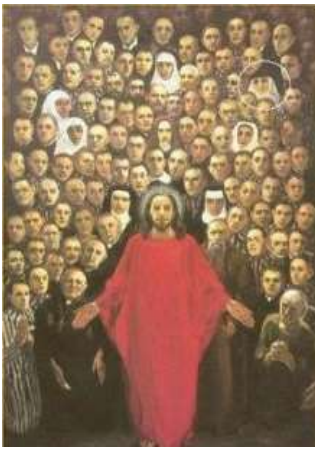
Її характер

Сестра Марія Антоніна була жінкою глибокої віри, мудрою та здібною вчителькою, чудовою особистістю. Сестри та миряни, які працювали з нею, одногосно свідчили, що сестра Антоніна мала безмежну доброту, радісну любов до свого покликання. Вона випромінювала справжню безтурботність і спокій, любила дітей, особливо бідних та

занедбаних.

Беатифікація

Сестра Марія Антоніна

Кратохвіл у числі мучеників Другої світової війни була беатифікована 13 червня 1999 року у Варшаві папою Іваном Павлом II . Свято 108 мучениць Другої світової війни, зокрема блаженної Антоніни, відзначається щороку 12 червня. 2 жовтня, у річницю її смерті, ми також згадуємо блаженну Антоніну.

Покровителька Шалом

Блаженна Марія Антоніна Кратохвіл та інші сестри школи, які загинули під час Другої світової війни, є покровителями Шалому, нашої Міжнародної мережі справедливості, миру та збереження творіння. Ці релігійні жінки жили за свою віру - і тому померли. Одні «зникли», деяких зґвалтували, інших побили та розстріляли. Сьогодні ми визнаємо шкільних сестер школи, вивчаємо зв'язок між їхнім життям і смертю, і, бачачи все це, Шалом закликає нас наважитися з вірою на все для справедливішого і гіднішого світу.

Вони спонукають нас до оновлюючого обов'язку жити Шалом, пропагувати культуру життя та долати несправедливість у світі.

ЛЮДВИГ ФЛЕК

Зростання інституційного антисемітизму спричиняло біль Людвігу Флеку. Хоча він і був повністю асимільований у польську культуру, усе ж таки виглядав «як євреї». Націоналісти інколи цькували його на вулицях; і його приятелі відчували, що він психологічно страждав від цього, ще й поліція заплямувала його професійне життя. У 1935 госпіталь

соціального забезпечення звільнив Флека у зв'язку з новим законом, який забороняв євреям займати найвищі посади в державних установах. Протягом першого десятиліття його виключили спершу з університету, а згодом звільнили і зі всіх офіційних посад.

Його світ, як і світ усіх польських євреїв, звужувався. Флек приєднався до антифашистського руху у Львові, а його син Ридаж, якому на той час було 11, брав участь у групі самооборони. І, не зважаючи на вигнання з суспільства, пізні 1930-ті були плідними роками для Флека. Його 3-кімнатна лабораторія на тінистій вулиці Охронек, 8 неподалік від шумної магістралі в центральній частині міста процвітала.

Його лекції з біології та філософії, які він читав львівському історичному товариству та медичному товариству євреїв, відвідували з особливим захопленням.

У 1933 Флек надіслав рукописну копію книги «Генезис і розвиток наукового факту» Моріцу Шілку, голові Віденського гуртка, який вірив, що наукові твердження піддавались перевірці, а тому були історичними, тобто їм бракувало історичного контексту й перспективи. Така позиція суперечила поглядам Флека, хоча він сподівався, що Шлік зацікавиться його новою книгою і співпрацюватиме з ним. Однак книгу повернуто з коментарем, що, хоча вона й була, без сумніву, науковою, ідея її - неправильна. У той же час видавництва перестали друкувати книги, написані євреями. Швейцарський видавець випустив книгу у 1935 році.

ПРАПОР ШКОЛИ

Першого червня в Малому театрі відбулась урочиста вистава за участю учениць школи «Королева корони польської» С. Висиянського і фантастичні оперетки «Танець квітів».

Другого червня 1929 року заклад відзначив ювілей 25-ліття свого існування і науково-виховної роботи у Львові. Урочистість була пов'язана з посвяченням шкільного прапора. Відбувалося також урочисте вбивання пам'ятних цвяхів, яке здійснили архієпископ Твердовський, воєвода граф Голуховський з дружиною, заступник Кураторії – док.Ю.Балітський, ректор Немчицький, голова батьківського комітету Ксавера Хенцінська, адвокат док. Мазуркевич, радник від імені урядового комісара док. Надольського – Пакош, редактор Броніслав Ляскорницький – голова товариства польських журналістів, о. Опацький від імені генерала Найгебауера,

архиепископ Теодорович і єпископ Лісовський, шкільні інспектори Пайонк, Кухтяр, Іванчука, Брухнальський. Також цвяхи вбивали вчителі гімназії й початкової школи, батьківський комітет, коло друзів канцлерів, представниці від класів і батьки учениць.

Шкільний хор виконав гімн «Стискай крила», слова якого написала бабця учениці Станіслава Башинська. Після цієї урочистості архиепископ Твардовський вручив прапор Софії Пробульській і побажав ученицям згуртуватися навколо нього словами: «На білій стороні Богородиця – покровителька закладу, а на іншій червоно-фіолетовій стороні – Білий орел і гасло «Бог та Вітчизна». Нехай Непорочна допомагає вам у реалізації цього гасла». Прапор, чудово вишитий золотом, виконаний сестрами Францисканками, подарований школі батьківським комітетом. Після обіду батьки, учениці й запрошені гості зібралися на улюбленому «Морському оці».

ГЕРБ ШКОЛИ

Над сучасним входом у Ліцей знаходиться герб архітектора Зигмунта Кендзерського, який і збудував школу.

Зображення герба без щита, а ось геральдична корона була кимось варварськи знищена. У центрі гербової фігури, яка представляє собою головну пов'язку, убитий гак, напевно, колись тут висів ліхтар.

Цей герб належав спочатку потомству польського князя Попеля, яке переселилося в Померанію і називалося герцогами Штольпенськими. У деяких родів герб відрізняється тим, що між оленячими рогами в нашоломнику стоїть чоловік з пов'язкою на голові і тримає роги руками.

Наленч (пол. Nałęcz) — родовий герб, яким користувалися понад 500 родів Білорусі, України, Литви і Польщі.

Відомий з 14 століття, у Великому князівстві Литовському — після Городельської унії 1413 року.

Герб на червоному полі має зображення срібної круглої пов'язки, зав'язаної внизу (початковий варіант герба мав незав'язану пов'язку) - клейнод. Над короною — фігура жінки в червоній сукні зі срібною пов'язкою на голові, яка тримається руками за оленячі роги.

ГІМН ШКОЛИ

SPRĘŻAJ SKRZYDŁA!

Sprężajskrzydła, orlebiały!
naswobodny — górnylot —
Dzwonzwycięskiegrahejnały,
jutrzniżlotyblyszczygrot!
Z tłasztandaru, Marjaświęta
promienistąchylitwarz...

РОЗКРИЙ КРИЛА!

Розкрий свої крила, орле
білий!
На вільний високий політ.
Дзвін переможний гімн свій

Każda Polkaniech pamięta —
trzymać podnim wierną straż!
Sprężaj skrzydła orlebiały!
wskazźrenicom jasny cel.
Drogeź mudną, naszczytchwały,
niechajznaczytwojabiel
Niechcię strzeże Marja święta,
na Ojczyznynaszejcześć!
Każda Polkaniech pamięta —
sztandartenwysokonieść!
Sprężaj skrzydła, orlebiały!
w wyżsłonecznywiedźnas —
wiedź!
Na lotgórny — a wytrwały —
boniestarczytylkochcieć...
O Patronkonasza święta —
pobłogosławsztandarnasz!
Każda Polkaniech pamięta —
trzymać podnim wierną straż!
Stanisława Daszyńska

грає,
У молитві вівтар блищить.
На прапорі нашому Свята
Марія
Променисте схиляє лице.
Кожна полька нехай шанує,
Як слід його береже!
Розкрий свої крила, орле
білий!
Вкажи зіницям світлу мету.
Біле перо твоє нам вкаже
До звершень дорогу праведну.
Нехай береже тебе Свята
Марія
Задля Вітчизни нашої чести.
Кожна полька нехай пам'ятає:
Прапор цей високо нести!
Розкрий свої крила, орле
білий!
У ясну височінь веди нас,
веди!
Для високого польоту,
тривалого
Замало лише мети!
Під свою опіку Марія Святая,
Візьми наш прапор і
благослови !
Кожна полька щоб пам'ятала:
Як слід його берегти!
Станіслава Дажинська

ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА (1939-1945) І СУЧАСНІСТЬ

У 1939 році Німеччина напала на Польщу . Міська влада закрила загальноосвітню школу, але в гімназії могли

навчати за умови, якщо сестри знімуть монаше вбрання, за згодою костельного уряду, вони виконали це завдання. Але 15 лютого 1940 року монашкам таки відібрали право навчати й наказали залишити будівлі.

Сестри розійшлися по місту, щоб працювати служницями, медсестрами в лікарнях і поліклініках. Вони знайшли притулок у сім'ях учениць, за що ті могли бути вивезені в Сибір.

Монашки вижили у страшних умовах, одна була вивезена, інші – ув'язнені в 1942 році(з Микуличина до в'язниці в Станіславові), загинули – Марія Антоніна Кратохвіл, Марія Героніма Лапа і Марія Сабіна Джорджя.

22 червня 1941 року німці напали на Радянський Союз, а вже 30 червня захопили Львів. Приміщення школи було передано під використання структур вермахту та офіцерського казино, деякі класи були ущільнені перегородками.

Навчання було відновлено з вересня 1944 року. У приміщенні, яке мало 5 поверхів, діяло дві школи: №19 (жіноча, з польською мовою навчання) та №21 (жіноча, з російською мовою навчання).

СШ №19 займала 3-5 поверхи, 20 класних кімнат. Станом на 1945 рік у 1-10 класах навчалось 811 дівчат. На початку року працювало 34 вчителі, а на кінець -27. Викладались такі предмети: польська, українська, російська, німецька, історія, географія, біологія, хімія, фізика, математика, креслення, підготовка воєнна, конституція СРСР.

СШ №21 займала 1-2 поверхи. На перше вересня 1944 року у школі було 143 учениці і 13 учителів. Учні були забезпечені підручниками на 20%. На харчування виділялося 50 грам хліба і 10 грам цукру. А в 1945-46

роках сироти отримували гарячі обіди, усі учні -50 грам печива і 110 грам цукру. 50 учениць отримували картки посиленого харчування.

Директор СШ №21 постійно скаржився на сусідство 2-х шкіл в одному приміщенні. Зокрема, наголошував, що спільний парадний вхід створює певні незручності для учениць і впливає на їх відносини.

Про збитки, нанесені школі, говорить доповідна від 16 листопада 1944 року директора польської жіночої середньої школи №19 по вул. Охронек, 8(так називається заклад після визволення Львова з 1944 року).

«До райвно Сталінського району у Львові

Дирекція СШ №19 повідомляє у відповіді, що в школі зробили німці ось які шкоди: від куль гарматних розбитий клуб, фізкультурний зал і одне крило будинку разом з дахом. Внутрішні приміщення класів перебудували на малі кімнати, що треба переробити.

Найгіршої шкоди заподіяли місцеві злочинці, які потрапили в будинок, коли відійшли німці, знищили і розікрали все, що зосталося.

У Львові 16 листопада 1944 року».

Відповідно до акту фронтального обстеження від 31 жовтня 1945 року було рекомендовано зобов'язати зав.райвно товариша Малахова добитись перед відповідальними органами звільнення шкільного приміщення по вул. Охронек, 8, яке займають монашки. Результат не забарився.

«Акт перевірки 18-21 лютого 1946 року

II.2. Приміщення по вул. Охронек, 8 передано школі, яку раніше займали монашки, що дало можливість три класи перевести у I зміну».

31 жовтня 1945 року зав.райвно Малахову було рекомендовано добитись перед відповідними органами звільнення шкільних приміщень, які займають монашки. У лютому 1946 року ці приміщення були передані СШ №21, що дало можливість три класи перевести в першу зміну. Заклад було перетворено на жіночу середню школу з російською мовою навчання під №21 Сталінського району. Згодом вулиця Охронек була перейменована на вулицю Дем'яна Бедного.

У середині 50-их років при школі працювала початкова, семирічна школи, середня школа робітничої та сільської молоді(275 учнів). У 1955-1956 рр у СШ №21 навчалося 984 учні. Школа на той час була вже змішаною для дівчат та хлопців з українською мовою навчання.

У 90-х роках вулицю перейменували на - О.Кониського, а школа отримала дозвіл на викладання англійської мови в одному з чотирьох перших класів.

З 1995 року школа отримала дозвіл на викладання другої іноземної мови (німецької) з 5 класу.

У 2019 році школа отримала статус ліцею.

Бібліографія :

1. <http://map.lviv.ua/statti/makarchuk.html>
2. <https://mavka-lv.livejournal.com/5371.html>
3. <http://alan.ucoz.lv/ja3w/Lw94.htm>
4. <https://www.lvivcenter.org/pl/streets/%D0%9E%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BA/>
5. https://www.findagrave.com/memorial/53753361/m_antonina-kratochwil/photo6.<http://www.lwow.home.pl/wanda/szkola.html>
7. <https://www.ssndcentralpacific.org/page.aspx?pid=2498>
8. <https://gerhardinger.org/about/history/blessed-antonina/>
9. <https://www.whig.com/story/27755130/school-sisters-of-notre-dame-honored-with-friend-of-catholic-education-award>
10. <https://gerhardinger.org/about/history/blessed-antonina/life-blessed-m-antonina-kratochwil-slide-presentation/>
11. <https://www.gosc.pl/doc/3965372.Patroni-dnia-108-meczennikow-z-czasow-II-wojny-swiatowej>